

พระพุทธศาสนาลาวภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม 2518-2533¹

Laos Buddhism under the Ideal of Socialism 1975-1985

หอมหวล บัวระภา ²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวิเคราะห์พระพุทธศาสนาในสปป. ลาว ภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม จาก พ. ศ. 2518-2533 ผ่าน บทบาทของพระสงฆ์ 3 ด้านคือ การปกครอง การเผยแผ่ศาสนาและการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ. ศ. 2518 รัฐบาลสปป. ลาวได้ยกเลิกพระราชบัญญัติการปกครองสงฆ์ พ. ศ. 2502 ทำให้ตำแหน่งพระสังฆราชและสมณศักดิ์ต่างๆ ของพระสงฆ์ถูกยกเลิกไปด้วย จากนั้นรัฐบาลโดยความเห็นชอบของคณะสงฆ์ จึงได้ประกาศใช้กฎหมายองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ในการบริหารจัดการองค์กรสงฆ์ รัฐบาลเข้มงวดกับพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กำหนดให้พระสงฆ์ประยุกต์หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาให้เข้ากับปรัชญามากลั ห้ามเผยแผ่หลักคำสอนที่ล้าหลัง ในด้านการศึกษา พระสงฆ์ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ จากกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรการเรียนการสอนเน้นหนักในด้านทฤษฎีการเมือง การปกครอง บนฐานนโยบายสังคมนิยม

คำสำคัญ พระพุทธศาสนา อุดมการณ์ สังคมนิยม บทบาท

¹ บทความนี้ ได้รับทุนการตีพิมพ์เผยแพร่จากศูนย์วิจัยพลักษณ์สังคมลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² อาจารย์ประจำสาขาปรัชญาและศาสนา กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

The purpose of this article was to analytic study of Buddhism through the roles of Buddhist monks under the ideal of socialism 1975-1990. The roles of Buddhist monks were of three kinds i. e. administration, propagations and educational management. The results found that after 1975 when the Lao People's Revolutionary Party changed regime, government had eliminated Sangha administrative Act 2502 and eliminated all positions such as ecclesiastical that had been awarded by Vientiane government. Laos Buddhist Order and new political government established Lao Buddhist Fellowship Organization for sangha administration. Buddhist propagation, Lao Sangha integrated communist theory with Buddhist teachings and prohibited mystic and supernatural principle. And the educational system was based on socialism and under supported by Ministry of Education.

Keywords: Buddhism, Ideal, Socialism, Role

บทนำ

ในทางปรัชญา มีทฤษฎีที่เป็นสิ่งตรงกันข้ามในการแสวงหาความจริงของโลกอยู่ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีวิัตถุนิยม (materialism) และจิตนิยม (Idealism) การวิเคราะห์และตีค่าความจริงทั้ง 2 ทฤษฎี เป็นปัญหาทางอภิปรัชญามาตลอดประวัติศาสตร์พัฒนาการทางปัญญาของมนุษยชาติ ประวัติศาสตร์ทั้งหมดของปรัชญาคือประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ของวิัตถุนิยมกับจิตนิยม ในประวัติศาสตร์ของปรัชญายังมีปัญหการเป็นปฏิปักษ์และการต่อสู้ระหว่างวิภาษวิธีกับอภิปรัชญาการดำรงอยู่ การต่อสู้ของวิัตถุนิยมกับจิตนิยม และการต่อสู้ระหว่างวิภาษวิธีกับอภิปรัชญานั้นคลุกคละปะปนอยู่ด้วยกัน (บุญศักดิ์ แสงระวี, 2547) จนกระทั่งแนวคิดทั้งสองได้ถูกนำไปสู่การปฏิบัติผ่านทฤษฎีทางปรัชญา

การเมืองในโลกตะวันตกและแนวคิดทางศาสนาในซีกโลกตะวันออก จากทฤษฎีทางปรัชญาที่มีความขัดแย้งในปัญหาเรื่องความจริงสูงสุด ทั้งที่เป็นอัตวิสัย (subjective) และภาววิสัย (objective) ทฤษฎีวิวัตนิยม เป็นรากฐานแนวคิดของลัทธิสังคมนิยม (socialism) ส่วนแนวคิดจิตนิยมเป็นส่วนหนึ่งของความคิดพื้นฐานของพระพุทธศาสนา แนวคิดทั้งสองนี้ต่างถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองในสปป. ลาว บทความนี้ต้องการวิเคราะห์ว่าภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยมที่มีแนวคิดแบบวิวัตนิยมและพระพุทธศาสนาที่มีแนวคิดบางส่วนเป็นจิตนิยม องค์การพุทธศาสนามีการปรับตัวอย่างไร โดยผ่านบทบาทของพระสงฆ์ในการปฏิบัติศาสนกิจ 3 ด้านคือ การปกครอง การเผยแผ่และการศึกษา ในช่วง พ. ศ. 2518 - 2533 อันเป็นระยะที่กระแสแนวคิดสังคมนิยมในลาว มีความเข้มข้นก่อนที่รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) จะประกาศใช้นโยบายจินตนาการใหม่

การศึกษาเกี่ยวกับ สปป. ลาว ในช่วงเวลานี้ มีงานศึกษาที่สำคัญอยู่ 5 เรื่อง คือ **พระพุทธศาสนาและการเมืองลาวภายใต้อำนาจคอมมิวนิสต์ 1975-1998** ของวรรณิตร เจริญผล **การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและพระพุทธศาสนาสมัยสังคมนิยมในลาว** ของพระศรีธาตุ สิงห์ประทุม และ **การฟื้นฟูคัมภีร์ไบเบิลในยุคจินตนาการใหม่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว** ของบัวไซ เฟ็งพระจันทร์ **A Study of the Present Laotian Buddhist Sangha's Status and Roles in Educational Administration** ของ Ven. Khamsao Civilize และ **A Historical Study of Buddhism in the Lao People's Democratic Republic from (1975 C. E. to 2004 C. E.)** ของ Ven. Khamyad Rasdavong งานการศึกษาทั้ง 5 เรื่องนี้เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาในมิติของประวัติศาสตร์และสังคม ส่วนบทความนี้เป็นการศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดทางปรัชญาเป็นมุมมองที่ชี้ให้เห็นวิถีประยุกต์ใช้ปรัชญาวิวัตนิยมและจิตนิยมในทางการเมืองและศาสนา

พระพุทธศาสนาและแนวคิดทางสังคม

พุทธศาสนิกชนหนึ่งเห็นว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจร้าย พุดอยู่ก็ดี ทำอยู่ก็ดี ทุกข์ย่อมไปตามเขา ดุจล้ออันหมุนไปตามรอยเท้าโคผู้นำแอกอยู่ฉะนั้น ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจผ่องใสแล้ว พุดอยู่ก็ดี ทำอยู่ก็ดี ความสุขย่อมไปตามเขา เหมือนเงาไปตามตัวฯ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2535) จากพุทธพจน์บทนี้ มีผู้ตีความพระพุทธศาสนาว่าเป็นจิตนิยม (Singh, Amar, 1984) เพราะพระพุทธศาสนาเน้นหลักคำสอนในเรื่องของจิตใจเป็นหลัก และยังมีพระพุทธศาสนamahayan นิกายโยคาจาร ที่เชื่อในเรื่องความจริงของสรรพสิ่งคือจิต โดยเฉพาะทฤษฎีสำคัญเรื่องอาลยวิญญาน (Sharma, C. D. , 1994) อย่างไร ก็ตาม เมื่อมององค์รวมแล้วความเป็นพระพุทธศาสนามีความหลากหลาย สามารถที่จะตีความได้หลายนัย เช่น พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการกระทำ (กรรมวาทและกิริยวาท) เป็นศาสนาแห่งความเพียรพยายาม (วิริยวาท) ไม่ใช่ศาสนาแห่งความอ่อนหวาน ปราธนาหรือศาสนาแห่งความหวัง หวัง การสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้ามุ่งผลในทางปฏิบัติ (ป. อ. ปยุตโต, 2553) พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นท่ามกลางลัทธิความเชื่อที่หลากหลาย เช่น ความเชื่อในเทพเจ้าทั้งหลายในศาสนาพราหมณ์ ความเชื่อในวัตถุนิยมแบบสุดโต่งอย่างลัทธิจารวากที่ยึดถือแนวคิดกามสุขัลลิกานุโยค หรือหลักความเชื่อในกรรมวาทแบบสุดขั้วที่อยู่ในแนวคิดจิตนิยมอย่างศาสนาเชน เป็นต้น แต่ละลัทธิศาสนาต่างมีรูปแบบและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน แต่จุดร่วมอย่างหนึ่งที่เหมือนกันของปรัชญาอินเดีย(ยกเว้นจารวาก) คือเชื่อในความเป็นไปได้ของความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง หรือโมกษะนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้และสามารถบรรลุถึงได้ด้วยการปฏิบัติอย่างเข้มงวดตามวิธีที่กำหนดไว้ (Satischandra Chatterjee and Dhirendrahoman Datta, 1984) ถึงแม้พระพุทธศาสนาจะเชื่อในหลักกรรมและความหลุดพ้น (นิพพาน) แต่วิธีการเข้าถึงความจริงนั้น อาศัยการฝึกจิตบำเพ็ญภาวนาด้วยอริยมรรค 8 ประการ ที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทาพร้อมกับหลักธรรมอื่นๆ และมีอุดมการณ์ในการเผยแผ่พุทธธรรมด้านสังคมที่ชัดเจน ดังที่ปรากฏในปฐมบรมโอวาทที่พระพุทธองค์ทรงประกาศก่อนที่จะส่งพระสาวกไปเผยแผ่

ศาสนาว่า “ ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกและเพื่อเกื้อกูลความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย ” (พระไตรปิฎก 4/745-763/32, 2514) จากโอวาทครั้งนี้เป็นภาระที่คณะสงฆ์รับมอบจากองค์พระบรมศาสดาให้นำไปปฏิบัติมันจะต้องอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นให้เกิดแก่ทั้งเหล่าเทวดาและมนุษย์ หมายความว่า การปฏิบัติศาสนกิจสั่งสอนประชาชนในสังคมจะต้องปฏิบัติให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียม โดยเฉพาะคณะสงฆ์เองนั้นถือว่าเป็นผู้สละการครองเรือนหรือทรัพย์สินและอภิสิทธิ์อื่นๆ ทุกคนล้วนเสมอภาคกันด้วยศีล แนวคิดนี้ พุทธศาสนิกขุอธิบายว่า จะเป็นฆราวาสก็ดี เป็นบรรพชิตก็ดี ที่เป็นพุทธบริษัทแล้วจะถูกขอร้อง ถูกสั่งสอน ถูกบังคับไม่ให้กอบโกยโดยส่วนเกิน ถ้าขึ้นเอาส่วนเกินก็คือบาป มันก็คือทำผิด นี่จึงว่าโดยหลักหรือว่าโดยเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนาแล้ว ย่อมเป็นสังคมนิยมเหมือนพระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสว่า ตถาคตเกิดขึ้นมาในโลกนี้เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่เทวดาและมนุษย์ ไม่ใช่เพื่อคนใดคนหนึ่ง และไม่ใช่เพื่อตัวท่านเอง (พุทธศาสนิกขุ, 2548) ดังนั้นผู้ที่ปฏิญาณตนเป็นภิกษุจะต้องสละชื่อและโคตรของตนเอง น้อมรับนับถือปฏิบัติพรหมจรรย์หรือธรรมวินัยด้วยความเท่าเทียม ดังพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า **ธรรมวินัย พรหมจรรย์ หรือศาสนา** ล้วนเกิดขึ้นเพื่อความเกื้อกูลแก่พหุชนดังหลักฐานที่ว่า

พรหมจรรย์ (คือพระศาสนา) จะชื่อว่าสำเร็จผลแพร่หลายกว้างขวาง เป็นประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก เป็นปึกแผ่นถึงขั้นที่ว่า เทวดาและมนุษย์ประกาศไว้ดีแล้ว ต่อเมื่อมีองค์ประกอบต่อไปนี้ครบถ้วนคือ

1. องค์พระศาสดา เป็นเถระรัตตัญญู ล่วงกาลผ่านวัยมาโดยลำดับ
2. มีภิกษุที่เป็นเถระ มีความรู้เชี่ยวชาญได้รับการฝึกฝนอบรมดี แก่ลวกกล้าอาชาญ บรรลุธรรมอันเกษมจากโยคะ สามารถแสดงธรรมให้เห็นผลจริงจึงกำราบปรึษา (ลัทธิขัดแย้งหรือวาทะฝ่ายตรงข้าม) ที่เกิดขึ้นให้สำเร็จเรียบร้อย โดยถูกต้องตามหลักธรรม และมีภิกษุสาวกชั้นปุนกลางและชั้นนวกะ ที่มีความสามารถเช่นเดียวกันนั้น
3. มีภิกษุณีสาวิกา ชั้นเถรี ชั้นปุนกลางและชั้นนวกะ ที่มีความสามารถเช่นเดียวกันนั้น

4. มีอุปาสกทั้งประเภทพรหมจรรย์และประเภทครองเรือนเสวยกามสุข ซึ่งมีความสามารถเช่นเดียวกันนั้น

5. มีอุปาสกทั้งประเภทพรหมจรรย์และประเภทครองเรือนเสวยกามสุข ซึ่งมีความสามารถเช่นเดียวกันนั้น

เพียงแต่ขาดอุปาสกประเภทครองเรือนเพียงอย่างเดียว พรหมจรรย์ก็ยังไม่ชื่อว่าเจริญบริบูรณ์เป็นปึกแผ่นดี (พระไตรปิฎก, ปาสาทิกสูตร ที. ปา11/104/135, 2514)

คำว่าพรหมจรรย์ในพระสูตรนี้ หมายถึงพระพุทธศาสนาที่เป็นองค์รวมคือ ทั้งที่เป็นหลักธรรม คำสอนพระสงฆ์สาวก อุปาสกอุปาสกาก็มีความตั้งมั่นเจริญรุ่งเรืองจะต้องมีครบองค์ประกอบทั้งหมดคือ มีทั้งผู้นำ ผู้ตาม ทั้งระดับสูงระดับปานกลางและระดับล่างสุดคือ พระนวกะ ผู้มีประสบการณ์ในศาสนาน้อยเป็นต้น อีกทั้งองค์การของศาสนาหรือพรหมจรรย์นี้ จะมีความสมบูรณ์ก็จะต้องประกอบด้วยบริษัท 4 และ เป็นบริษัทที่มีคุณภาพ นี่คือการมององค์ประกอบของสังคมที่จะต้องมีการที่หลากหลายและต้องมีความดีที่เรียกว่าคุณภาพ ในความหมายนี้ คือการประพฤติพรหมจรรย์ตามหลักของมัชฌิมนิพพานธรรม ดังนั้นเพื่อให้การมองพระพุทธศาสนาในกรอบของบทความนี้มีความเหมาะสม จึงขอพิจารณาขอบเขตลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนา 2 ประการ (ป. อ. ปยุตโต, 2553) คือ

1) แสดงหลักความจริงสายกลางที่เรียกว่า “มัชฌิมนิพพาน” หรือเรียกเต็มว่า “มัชฌิมนิพพานเทศนา” ว่าด้วยความจริงตามแนวของเหตุผลบริสุทธิ์ตามกระบวนการธรรมชาติ นำมาแสดงเพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติในชีวิตจริงเท่านั้น ไม่ส่งเสริมความพยายามที่จะเข้าถึงสัจธรรมด้วยวิธีการถกเถียงสร้างทฤษฎีต่างๆ ขึ้นแล้วยึดมั่นปกป้องทฤษฎีนั้นๆ ด้วยการใช้ความจริงทางปรัชญา

2) แสดงข้อปฏิบัติสายกลางที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” อันเป็นหลักการครองชีวิตของผู้ฝึกอบรมตน ผู้รู้เท่าทันชีวิตไม่หลงมกมาย มุ่งผลสำเร็จคือความสุข สะอาด สว่าง สงบ เป็นอิสระที่สามารถมองเห็นได้ในชีวิตนี้ ในทางปฏิบัติความเป็นทางสายกลางนี้ เป็นไปโดยสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น มรรค 8 ประการเป็นเครื่องมือ (Means) นำไปสู่เป้าหมาย (Ends) คือ ความสุขสูงสุดคือ

นิพพาน ให้เกิดแก่สภาพชีวิตของบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ เป็นต้น ดังนั้นแนวคิดเรื่องนิพพาน เป็นเรื่องของนามธรรม เป็นเรื่องของอุดมคติ เมื่อมองจากทัศนะนี้ เป้าหมายหลักของคำสอนพระพุทธศาสนาจึงเป็นจิตนิยม (Idealism)

ดังนั้น เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง ผู้นำลาวบางส่วนจึงวิพากษ์แนวคิดนี้ของพระพุทธศาสนาอย่างรุนแรง ดังปรากฏในเอกสารการสัมมนาของพรรคในปาฐกถาของพระมหาจันลา ต้นบัวลีว่า เกี่ยวกับศาสนาคือเขาห้ามทันทีไม่ให้พระสงฆ์เทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนเรื่องนรกสวรรค์ เรื่องบาปบุญ เรื่องเวรกรรม และเขาก็ชี้ให้พวกอาตมาเห็นว่าวัตถุนิยมมีค่าเหนือจิตใจ วัตถุนิยมเป็นผู้ชี้ขาดด้านจิตใจ มีอิทธิพลเหนือจิตใจ อันนี้หมายความว่าจิตนิยมอยู่ภายใต้อิทธิพลของวัตถุนิยม วัตถุนิยมสำคัญกว่าจิตนิยม (พระมหาจันลา ต้นบัวลี, 2520)

อย่างไรก็ตาม ความจริงตามแนวของเหตุผลบริสุทธิ์ที่เรียกว่า มัชฌิมนิพพานนั้น เป็นสัจธรรมอันสูงสุดของพระพุทธศาสนา เป็นมัชฌิมาปฏิปทา คือทางสายกลาง โดยนัยหนึ่งคือแนวคิดที่อยู่กึ่งกลางระหว่างเรื่อง จิตนิยมและวัตถุนิยม โดยความหมายก็คืออยู่กึ่งกลางของความคิดที่ สุดโต่งที่สุดชั่วทั้งสอง คือทฤษฎีอัตตกิลมณานิโค (บนฐานคิดของจิตนิยม) คือความเห็นที่ว่าสังคมโลกมนุษย์จะเข้าถึงความจริงสูงสุดด้วยการบำเพ็ญพรต ทรมานร่างกายตัวตนอย่างเคร่งเครียดเพื่อเข้าถึงโมกษะ เช่น การปฏิบัติของนักบวชศาสนาเซน และอีกแนวคิดหนึ่งคือกามสุขัลลิกานุโยค (บนฐานคิดของสสารนิยม) การปฏิบัติธรรมอย่างย่อหย่อนด้วยการบำรุงบำเรอ กามสุขทางกายอย่างไม่คำนึงถึงศีลธรรม ยึดถือความสุขกายผัสสะ(วัตถุ)เป็นสภาวะ ที่เรียกว่า มีแต่วัตถุเท่านั้นที่มีอยู่จริง บาปบุญเป็นเครื่องโฆษณาชวนเชื่อของโมฆบุรุษ เป็นต้น ส่วนแนวคิดเรื่องทางสายกลางและหลัก คำสอนอื่นๆ ของพระพุทธศาสนานี้เมื่อตั้งอยู่ในมือของพระสงฆ์ลาว ที่ต้องต่อสู้ทางการเมืองกับฝ่ายตรงข้าม ซึ่งต้องอธิบายหลักธรรมเหล่านี้ภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยมที่อาจจะจัดอยู่ในแนวคิดสุดชั่วทั้งสองนั้น ต้องปรับกระบวนคิดตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

ดังปรากฏอยู่ในคำปรารภของธรรมนูญปกครองสงฆ์ พ. ศ. 2541 ว่า พระสงฆ์ลาวได้นำศีลธรรมทางพระพุทธศาสนามาสั่งสอนให้ญาติโยมลาว บรรดาเผ่าให้เข้าใจ ยกเลิกต่อความเป็นเจ้าตนเอง ความรักชาติ ทำให้พระมหากษัตริย์

แต่ละพระองค์ยอมรับ เอาศีลธรรมเป็นพื้นฐาน ในการปกครองอาณาจักรของพระองค์สืบต่อกันมา... ผ่านวิวัฒนาการของชาติและพระพุทธศาสนามาเป็นเวลาหลายร้อยปี พุทธิดีรรมอันแท้จริงยืนยันให้พวกเราเข้าใจว่า “พุทธศาสนาจะตัดแยกออกจากชาติไม่ได้และพระสงฆ์สามเณรจะตัดแยกออกจากญาติโยมทุกคนเผ่าไม่ได้” ประวัติศาสตร์ของชาตินลาวที่ผ่านมา ได้บ่งชี้ว่า พระสงฆ์ลาวในทุกยุคทุกสมัย ล้วนถือธงชาติเป็นชีวิตจิตใจและถือศีลธรรมเป็นปัจจัย เป็นส่วนประกอบในการกอบกู้เอกราชทั่วผืนแผ่นดินลาวและสนับสนุนพรรค-รัฐบาล สร้างบ้านเมืองเพื่อความสุขของญาติโยมลาวทุกคนเผ่าและความ ศิวิไลซ์ของประเทศชาติเหนือจิตใจแห่งความเป็นเอกราชของชาติ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้รับการสถาปนาขึ้นเพื่อความเป็นเอกภาพทางหลักศีลธรรมและการปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพเปลี่ยนแปลงใหม่ของบ้านเมือง (สุนทางแนวลาวสร้างชาติ, 2541) พระสงฆ์ลาวที่เป็นส่วนหนึ่งในขบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้พยายามนำหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่สำคัญไปเผยแพร่ในเขตปลดปล่อยเพื่อให้ประชาชนในเขตชนบทเข้าใจในอุดมการณ์สังคม ดังจะได้กล่าวในตอนต่อไป

อุดมการณ์สังคมนิยมแบบมากซ์กับแนวคิดของผู้นำลาว

สาระสำคัญของอุดมการณ์สังคมนิยม คือการยอมรับความมียุขของวัตถุหรือสสาร (Material) ซึ่งเป็นฐานคิดให้ทฤษฎีของวิทยาศาสตร์ ซึ่งมากซ์ (Karl Marx ค. ศ. 1818 - 1883) ได้พัฒนามาจาก“วิภาษวิธี” ของเฮเกล (Georg Wilhelm Friedrich Hegel) อันเป็นทฤษฎีว่าด้วยความขัดแย้งเป็นตัวทำให้เกิดการเคลื่อนไหว คือทุกอย่างที่มันเคลื่อนไป เนื่องจากว่ามันมีความขัดแย้งก่อตัวขึ้นในแต่ละขั้นตอนของปัญหา โดยความขัดแย้งในตัวของมันเองเป็นเครื่องมือที่จะ “สร้าง” ประวัติศาสตร์ มากซ์ได้วางรากฐานทฤษฎีคอมมิวนิสต์ ผ่านหนังสือคำประกาศของคอมมิวนิสต์ (Communist manifesto) ร่วมกับเองเกล และหนังสือทุน (Capital) ปรัชญาวัตถุนิยมวิภาษและวัตถุนิยมประวัติศาสตร์เป็นรากฐานทางทฤษฎี แนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองและลัทธิสังคมนิยมวิทยาศาสตร์ของมากซ์ล้วนแต่ได้นำเอาปรัชญาวัตถุนิยมวิภาษและวัตถุนิยมประวัติศาสตร์

ไปค้นคว้าได้ข้อสรุปมาทั้งสิ้น (บุญศักดิ์ แสงระวี, 2547) องค์ประกอบของลัทธิมากซิสม์ (Marxism) จึงประกอบด้วย 3 ประเด็น คือ

1. ทฤษฎีวิภาษวิธีทางวัตถุ (Dialectical materialism) ประวัติศาสตร์หรือเหตุการณ์โลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่มีการอยู่คงที่ เกิดขึ้นจากการเป็นปฏิปักษ์กัน เริ่มจากจุดเริ่มต้น (Thesis) มีภาวะการณ์ที่เป็นปฏิปักษ์กัน (Anti- Thesis) ก่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ Synthesis และพัฒนาไปเป็น Thesis ใหม่เกี่ยวพันเป็นลูกโซ่ต่อเนื่อง

2. ทฤษฎีเศรษฐกิจการเมือง เศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทในการกำหนดอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ และการเมืองเป็นเรื่องการต่อสู้ระหว่างชนชั้นที่เกิดจากการขัดแย้งกันของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ วัตถุนิยมเชิงประวัติศาสตร์ (Historical materialism) โดยนัยนี้วัตถุนิยมที่คาร์ล มากซ์ กล่าวถึง คือ สภาพเศรษฐกิจวิวัฒนาการทางสังคมตามทฤษฎีของ คาร์ล มากซ์ แบ่งเป็น 5 ยุค ตามลำดับดังนี้

- 1) ยุคคอมมิวนิสต์ดั้งเดิม (ยุคบรรพกาล ไม่มีรัฐเกิดขึ้น)
- 2) ยุคทาส/นายทาส เริ่มมีผู้ปกครอง (นายทาสหรือเจ้าขุนมูลนาย)
- 3) ยุคศักดินา (รัฐเป็นเจ้าศักดินา -Feudal lords) มีอำนาจปกครองทาสติดที่ดิน (serfs)
- 4) ยุคทุนนิยม (นายทุน/กฎหมาย)
- 5) ยุคคอมมิวนิสต์แบบสมัยใหม่คือยุคที่ใช้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่กว้างขวาง

3. ทฤษฎีว่าด้วยรัฐและการปฏิวัติ การเปลี่ยนแปลงสู่สภาพสังคมคอมมิวนิสต์ให้เร็วขึ้น ต้องเร่งรัดให้เกิดช่วงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์โดยผู้ถูกปกครองต้องลุกขึ้นปฏิวัติเพื่อล้มล้างผู้ที่ปกครอง

โดยสรุป อุดมการณ์สังคมนิยมของมากซ์ เป็นแนวคิดทฤษฎีทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่มีรากฐานแนวคิดมาจากปรัชญาวัตถุนิยม กล่าว คือ วัตถุเป็นสิ่งที่อยู่อย่างอิสระด้วยตัวมันเอง โดยไม่ได้อยู่ภายใต้อำนาจของจิต คือมูลฐานความคิดของลัทธิวัตถุนิยมและเป็นสังขธรรม ที่มนุษย์เราได้ค้นพบด้วยการปฏิบัติด้านต่างๆ ได้แก่ การปฏิบัติในด้านใช้แรงงานดำเนินการผลิต การปฏิบัติในการต่อสู้ทางชนชั้น ตลอดจนการปฏิบัติในการทดลองทางวิทยาศาสตร์ การปฏิบัติ

ในด้านต่างๆ เหล่านี้ ช่วยให้นักศึกษาค่อยๆ หลุดพ้นจากการเชื่อถืออย่างมกมาย และค่อยๆ มีความเข้าใจในธาตุแท้ของโลกอย่างถูกต้อง จนในที่สุด ทำให้ความคิดของมนุษย์เจริญขึ้นเป็นระบบความคิดปรัชญาแห่งลัทธิวัตถุนิยม (ธารง บวรธรรม, 2500) ดังนั้น ลัทธิมากซ์จึง เป็นอาวุธทางความคิดของชนชั้นกรรมกรปฏิวัติ ในทฤษฎีอันครบถ้วนสมบูรณ์ของเหล่าบรรดาผู้นำการปฏิวัติทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม (บุญศักดิ์ แสงระวี, 2547) แนวคิดวัตถุนิยมนี้ได้รับการพัฒนาให้เป็นรูปธรรมให้ตรงกับความเป็นจริงทางวิทยาศาสตร์ที่ทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมสามารถสัมผัสได้ รับรู้ พิสูจน์ได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และใช้วิทยาศาสตร์สังคมในการพัฒนาชาติ สิ่ง que ทุกคนรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสคือ ความจริงเป็นภาววิสัย มิใช่ความจริงเฉพาะบุคคล มิใช่สิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ

ด้วยเหตุนี้ ผู้นำลาวฝ่ายต่อต้านระบอบการปกครองเดิม จึงใช้แนวคิดอุดมการณ์สังคมนิยมเป็นแนวทางปลุกระดมความคิดแก่คนทุกกลุ่มของสังคม “สังคมนิยมเป็นจุดหมายโดยตรงของการปฏิวัติ สังคมนิยมคือ เส้นทางเดียวที่ถูกต้อง สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ภาววิสัยแห่งการขยายตัวของสังคมนมนุษย์ สอดคล้องกับความปรารถนาอันแรงกล้าของบรรดาชนชาติเรา มีแต่สังคมนิยมเท่านั้นที่จะรับประกันให้ชาติของเรามีเอกราชอิสระภาพอย่างแท้จริง. . . การปฏิวัติสังคมนิยมเป็นการปฏิวัติที่ยิ่งใหญ่กว่าสิ่งอื่นๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบเก่าทั้งหมด ลบล้างทุกสาเหตุที่ก่อให้เกิดการขูดรีดและความทุกข์ยากลำบากหลังสร้างสังคมใหม่ ซึ่งทุกคนล้วนแต่มีชีวิตทางด้านวัตถุและจิตใจอันอุดมสมบูรณ์ และงดงามสิ่งนั้นคือ ภารกิจการอันสูงส่ง” (ไกสอน พมวิหาน, 2531) การข้ามผ่านขั้นสู่สังคมนิยมโดยไม่ผ่านการขยายตัวแบบทุนนิยม คือ หนทางที่สั้นที่สุดที่พรรคเราได้เลือกเอาเพื่อนำประชาชนบรรดาชนชาติเรา ก้าวขึ้นสู่ชีวิตที่มีความเสมอภาค อยู่ดีกินดี มี สันติสุขและศิวิไล (ไกสอน พมวิหาน, 2531) ในความคิดของไกสอน พมวิหาน การจะพัฒนาประเทศและประชาชนลาว จะต้องอาศัยทฤษฎีสังคมนิยมแบบเร่งรัด กล่าวคือ มองข้ามพัฒนาการทางสังคมที่ว่า สังคมต้องเริ่มจากแบบดั้งเดิม สังคมแบบนายทาส แบบศักดินา และข้ามสังคมนายทุนเป็นการก้าวกระโดดไปสู่สังคมนิยม

ปัญหาพื้นฐาน พรรคจะต้องเพิ่มทวีการศึกษาอบรมลัทธิมากซ์ - เลนิน และการบำรุงจุดยืนแนวความคิดกรรมชาติให้พนักงานและสมาชิกพรรคทุกคน ยกกระดับความตื่นตัวทางชนชั้น ความตื่นตัวเกี่ยวกับจุดหมายและอุดมคติของ พรรคให้สูงขึ้น พรรคเราเป็นพรรคการเมืองของชนชั้นกรรมกร ถือลัทธิมากซ์-เลนิน เป็นพื้นฐานแนวความคิด และเป็นเข็มทิศชี้แนะทุกการเคลื่อนไหวของตน แนวทาง ปฏิวัติของพรรคคือ การปฏิบัติตามแบบอย่างของลัทธิมากซ์-เลนิน ให้เข้ากับ สภาพความเป็นจริงของประเทศเราอย่างมีศิลปะ เอาเอกราชแห่งชาติเชื่อมโยง กับสังคมนิยม. . . (ไกสอน พมวิหาน, 2531)

แนวความคิดสังคมนิยม เมื่อได้รับการถ่ายทอดจากผู้นำสูงสุดของพรรค ไปสู่ผู้ปฏิบัติระดับรองลงไป เพื่อให้นโยบายประสบความสำเร็จนั้น สามารถสะท้อน ได้จากข้อสรุปพระมหาบัวลา ต้นบัวลี ดังนี้

สังคมนิยมก็คือการปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ 5 คือ 1) ไม่มีคำว่า กรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนบุคคล ที่ดินตกเป็นของรัฐทั้งหมด 2) ผลผลิตและทรัพย์สิน ทั้งหมดเป็นของส่วนรวม 3) ต้องจัดหรือปราบปรามชนชั้นให้หมดสิ้น 4) รัฐต้อง จัดการศึกษาให้ประชาชนทั้งหมดอย่างน้อยขั้นสิบขึ้นไป 5) ทุกอย่างเป็นอัตโนมัติ เมื่อต้องการสิ่งใด ทุกอย่างทำสำเร็จดังปรารถนาในทันที ดังนั้นสังคมนิยม คือ บรรทัดฐานของคอมมิวนิสต์ คอมมิวนิสต์คือสังคมนิยมที่เจริญแล้ว (พระมหาจันลา ต้นบัวลี, 2520)

พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ให้ความสำคัญในการที่จะผลักดัน อุดมการณ์สังคมนิยมตามแนวทางของมากซ์-เลนินในการพัฒนาสังคมของ สปป. ลาว ตามแบบอย่างประเทศสหภาพโซเวียต จีนและเวียดนาม เป็นต้น โดยเฉพาะ รัสเซียและจีนนั้นถือว่าเป็นประเทศต้นแบบในการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง ไปสู่สังคมนิยมที่สมบูรณ์แบบ เหตุผลที่ต้องปรับเปลี่ยนนายไกสอน พมวิหาน คิดว่า “พรรคเรากำเนิดขึ้นในประเทศเมืองขึ้นและกึ่งศักดินาที่มีเศรษฐกิจกสิกรรม ขนาดย่อมล้าหลังที่สุด เต็มไปด้วยจารีตประเพณี ความเคยชิน แบบแผนค่านิยมของ เศรษฐกิจและสังคมนั้น พนักงาน สมาชิกพรรคเราส่วนมาก เริ่มจากความตื่นตัว ที่รักชาติไปสู่ลัทธิมากซ์-เลนิน เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงได้... แนวความคิด ล้าหลังของชาวนาและแนวความคิดแบ่งชั้นวรรณะ โคตรตระกูลของระบอบ

ศักดิ์นาและก่อนศักดิ์นา สิ่งเหล่านั้นอำนวยความสะดวกให้การแทรกซึมและการขยายตัวของแนวคิด ทักษะที่ผิดพลาด และปฏิกิริยาของลัทธิขงจื๊อโอกาสเอียงขวา ลัทธิชาตินิยมคับแคบเห็นแก่ชาติของตน" (ไกสอน พมวิหาน, 2531)

ฉะนั้น แนวคิดและระเบียบปฏิบัติใดที่ถือว่าอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามแนวทางของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวภายใต้แนวคิดของมากซ์-เลนิน จึงต้องได้รับการสะสางปรับใช้ให้เหมาะกับภาวะการณ์ ที่ประชุมสมัชชาประชาชนแห่งชาติ (สมาชิก 264 คน) ในวันที่ 2 ธันวาคม 2518 สมัชชาจึงได้ลงมติ

- 1) ยุบสถาบันพระมหากษัตริย์
- 2) เปลี่ยนชื่อประเทศเป็น "สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว" (สปป. ลาว) (Democratic People's Republic of Laos) และสถาปนาการปกครองระบอบใหม่คือระบอบคอมมิวนิสต์

- 3) ตั้งเจ้าสุภานุวงศ์เป็นประธานประเทศ (เทียบเท่าประธานาธิบดี) และยังเป็นประธานสภาประชาชนสูงสุด ตั้งนายไกสอน พมวิหาน เป็นนายกรัฐมนตรี (และยังเป็นเลขาธิการพรรคแนวรักชาติ) ตั้ง พระเจ้าศรีสว่างวัฒนา กษัตริย์องค์สุดท้ายของลาวเป็นที่ปรึกษาสูงสุด

- 4) เปลี่ยนธงชาติใหม่

- 5) กำหนดให้วันที่ 2 ธันวาคมของทุกปีเป็นวันชาติ (สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม, 1989)

การที่รัฐบาลของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้ยุบสถาบันกษัตริย์ และได้ประกาศยกเลิกตำแหน่งทางคณะสงฆ์ โดยเฉพาะตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช อันเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา ซึ่งรัฐบาลในระบอบใหม่ถือว่าเป็นเครื่องหมายของระบบศักดินาล้าหลังลัทธิศักดินา และความเชื่อทางศาสนาเป็นสิ่งมลาย เป็นสิ่งล้าสมัย มีชนชั้นก่อให้เกิดการกดขี่ขูดรีด เป็นมรดกดั้งเดิมที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตามระบอบใหม่ จึงต้องพิจารณาให้ยกเลิกความเชื่อเหล่านี้ซึ่งมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันระหว่างสมาชิกพรรคว่าจะปฏิบัติอย่างไรกับสถาบันศาสนา สมาชิกสายรัสเซียเห็นว่า การปฏิวัติในสหภาพโซเวียตนั้นฝ่ายปฏิวัติได้โค่นล้มพระเจ้าซาร์และพระสังฆราชรัสเซียด้วย ซึ่งหมายถึงสถาบันกษัตริย์และศาสนา และถือว่าศาสนาเป็นยาพิษของประชาชน จึงทำให้เกิดความสับสนขึ้นในระหว่างสมาชิกด้วยกัน

สมาชิกฝ่ายที่รับแนวคิดมาจากเลนินถือว่า การปฏิวัติมิใช่การทำลายสิ่งดีงามในมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม ส่วนฝ่ายที่รับแนวคิดมาจากจีนตามแนวคิดของเหมาเจ๋อตง การปฏิวัติต้องทำลายศาสนา และสิ่งที่เกี่ยวกับศาสนาทั้งหมด เพื่อลบล้างความเชื่อดั้งเดิมโดยเฉพาะสมาชิกพรรคที่เป็นชนเผ่าลาวเทิง ที่ไม่ได้ศึกษาทฤษฎีสังคมนิยมโดยละเอียดเห็นว่าการทำลายศาสนาทั้งหมด (รายละเอียดใน บัวไซ เฟิงพระจันทร์, 2551) จึงทำให้ออนาคตของพระพุทธศาสนามีความเสี่ยงที่จะถูกทำลายเหมือนอย่างในประเทศจีน ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

พระพุทธศาสนาลาวภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม พ. ศ. 2518-2533

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รัฐบาลใหม่ ภายใต้ระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ได้ปรับเปลี่ยนระบบการบริหารกิจการภายใน ประเทศเพื่อให้เหมาะสมกับแนวทางของมากซ์-เลนิน ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวพระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในองค์กรของรัฐบาลที่จะต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม ปรากฏว่านอกจากเจ้าหน้าที่ของพรรคและรัฐบาลแล้ว ยังมีการจัดตั้งแนวร่วมต่างๆ ขึ้นในทุกระดับให้เป็นส่วนประกอบของแนวลาวยุคชาติ ซึ่งต่อมาเรียกว่าแนวลาวยุคชาติ ดังนั้น แทบทุกหมู่บ้านจึงมีสาขาของสหพันธ์แม่ญิงลาว สว-หนุ่ม ประชาชนปฏิวัติลาว สหพันธ์สงฆ์ฯฯ ขึ้นอยู่กับที่ตั้งของหมู่บ้าน. ผู้แทนเหล่านี้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจะคอยสอดส่องดูแลประชาชนเพื่อไม่ให้มีการแสดงออกถึงความเป็นปฏิปักษ์ต่อนโยบายของระบอบการปกครองใหม่ (แกรนท์ อีแวนส์, 2549)

กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใน สปป. ลาว ช่วงนี้ มิใช่การเกิดขึ้นอย่างบังเอิญ แต่เกิดขึ้นอย่างมีเจตนาหรืออยู่ภายใต้กรอบทฤษฎีการพัฒนาองค์กรของรัฐบาลไปสู่ความเป็นสังคมนิยมเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เปลี่ยนชื่อประเทศจากราชอาณาจักรลาว เป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน

ลาว ซึ่งเป็นระบบการปกครองคณาธิปไตยแบบพรรคเดียวเบ็ดเสร็จ เป็นการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่พรรค องค์การใดๆ ทั้งที่เป็นของรัฐบาลและเอกชนที่มีอิสระภายใต้รัฐบาลเก่า ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้ยุบเลิกหรือปรับเปลี่ยนบทบาทและภารกิจให้เข้ากับการปกครองแบบใหม่ รัฐบาลได้เข้ามาควบคุมดูแลองค์กรทางพระพุทธศาสนาอย่างเข้มงวดและให้อนุวัติเป็นไปตามแนวทางอุดมการณ์สังคมนิยมซึ่งปรากฏในบทบาทของพระสงฆ์ 3 ด้าน คือ การปกครอง การเผยแผ่และการศึกษาของพระสงฆ์ ดังนี้

1. การปกครองสงฆ์

ในสมัยการปกครองเดิมที่เคยเป็นราชอาณาจักรลาว ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การปกครองสงฆ์แบ่งออกเป็น 2 นิกายคือพระสงฆ์ลาวเถรวาทดั้งเดิมเรียกว่ามหานิกาย และพระสงฆ์ลาวที่ได้รับแนวคิดจากประเทศไทยเรียกว่าธรรมยุติกนิกาย มีความแตกต่างกันอย่างรุนแรงมาก่อน พ. ศ. 2497 แล้ว กล่าวคือ พระสงฆ์ทั้งสองนิกายในเมืองลาวนั้นมีการแบ่งแยกกันอย่างเด็ดขาดเรียกว่ารวมกันไม่ได้เลย เมื่อมีเรื่องของพระสงฆ์เกิดขึ้นก็พูดกันไม่รู้เรื่อง ต่างยึดถือประโยชน์ของตนเป็นหลัก แม้แต่ประชาชนชาวลาวก็พลอยแยกกันตามพระสงฆ์ไปด้วย ชนิดที่ว่าหนุ่มมหานิกายจะแต่งงานกับสาวธรรมยุตไม่ได้เลยเพราะพ่อแม่เขาไม่ยอม (พระมหาจันลา ต้นบัวลี, 2520) พระสงฆ์ฝ่ายมหานิกายเริ่มต้นสนับสนุนฝ่ายขบวนการประเทศลาวในการต่อสู้เรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศส ส่วนสงฆ์ธรรมยุตและมหานิกายบางส่วนโดยเฉพาะในเขตเมืองและหลวงพระบางอยู่ข้างฝ่ายรัฐบาลของเจ้ามหาชีวิต ดังนั้นแกนนำของพระสงฆ์เองก็ยังมีแนวคิดเป็นสองแนวทาง หลังประเทศได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส (พ. ศ. 2497-2518) รัฐบาลได้ตรากฎหมายปกครองสงฆ์ขึ้นเรียกว่า **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ. ศ. 2502** เป็นกฎหมายปกครองสงฆ์ในสมัยที่เรียกว่าราชอาณาจักรลาวและได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2502 เป็นกฎหมายที่ประกาศใช้ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และประกาศใช้โดยปรมาภิไธย ของพระมหากษัตริย์ (พระบาทสมเด็จพระเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์) เพื่อเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครอง รับสนองราชโองการโดย ผุ่ย ชะนะนิคอน นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ พระยาบริหารการศึกษาก

(บาง สุวรรณวงษ์) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ทำเลื่อม ราชสมบัติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและเศรษฐกิจ (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2552) จุดประสงค์ของการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ

1) กำกับให้มีระเบียบของพระสงฆ์ดังกล่าว เพื่อรักษาระเบียบประเพณี (ฮีตคอง) ไว้ จัดการอุปฐาก รักษาและซ่อมแซมวัดวาอารามทั้งหลายทั้งโบราณสถานซึ่งมีลักษณะเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาให้มั่นคงต่อไป

2) ขยายการศึกษาพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางออกไปเพื่อให้พลเมืองและภิกษุสามเณรได้ศึกษาหาความรู้และได้อบรมจิตใจให้เจริญยิ่งขึ้น

3) พื้นฟูสมาคมและกิจการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและส่งเสริมพุทธศาสนิกชนให้เจริญขึ้น (มาตรา 1) พระราชบัญญัติฉบับนี้ ประกอบด้วยบทบัญญัติ 66 มาตรา แบ่งเป็น 8 หมวด ในหมวดที่ 1 ว่าด้วย สมณศักดิ์และตำแหน่งสงฆ์

พระราชบัญญัติฉบับนี้ นำมาใช้จนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นระบบสังคมนิยมจาก พ. ศ. 2502 ถึง พ. ศ. 2518

ฉะนั้นแนวคิดและระเบียบปฏิบัติใดที่ถือว่าอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามแนวทางของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ภายใต้แนวคิดของมากซ์-เลนิน จึงต้องได้รับการสะสางปรับใช้ให้เหมาะกับภาวะการณ์อย่างเช่นกฎหมายการปกครองสงฆ์ฉบับนี้ รวมทั้งสิ่งที่ตกทอดมาจากระบบเก่า

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ. ศ. 2502 เป็นผลงานของระบอบการปกครองเดิมที่รัฐบาลของพระมหากษัตริย์ตราขึ้นใช้เพื่ออำนวยการปกครองสมัยนั้น ซึ่งพระสงฆ์ฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายความคิดก้าวหน้าไม่เห็นด้วยแต่ทำอะไรไม่ได้ เมื่อปฏิวัติสำเร็จจึงประกาศยกเลิก พ. ร. บ. ฉบับนี้ด้วย

การยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ. ศ. 2502 ก็คือการล้มระบบการปกครองสงฆ์เดิม เป็นผลให้ยกเลิกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับนี้ คือยกเลิกสมณศักดิ์และตำแหน่งสงฆ์ ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ. ศ. 2502 ในหมวดที่ 1 ว่าด้วยสมณศักดิ์และตำแหน่งสงฆ์ มาตรา 2 ชั้นยศของพระภิกษุ

ในพระราชอาณาจักร มี 6 ชั้น คือ 1. พระยอดแก้ว 2. พระลูกแก้ว 3. พระหลักคำ 4. พระครู 5. พระชา และ 6. สมเด็จพระ

ตำแหน่งสูงสุดในมาตราชื่อนี้คือ พระยอดแก้ว เทียบเท่ากับตำแหน่ง สมเด็จพระสังฆราช เป็นตำแหน่งสูงสุดทางการปกครองคณะสงฆ์ลาว รองลงมา คือ ตำแหน่งพระลูกแก้ว เป็นตำแหน่งรองสมเด็จพระเทียบเท่าชั้นพรหมในตำแหน่ง ของพระสงฆ์ไทย อันดับที่ 3 คือพระหลักคำ เทียบเท่าชั้นธรรม อันดับที่ 4 พระครู เทียบเท่าสมณศักดิ์ชั้นเทพ อันดับที่ 5 พระชา เทียบเท่าชั้นราช และอันดับ 6 สมเด็จพระ เทียบเท่าชั้นสามัญ

ในขณะนั้น (พ. ศ. 2518) พระสงฆ์ผู้ดำรงตำแหน่งพระยอดแก้วคือ สมเด็จพระยอดแก้วพุทธชินนโรสสลกมลมหาสังฆปาโมกข์ ธรรมญาณมหาเถร สมเด็จพระสังฆราชแห่งพระราชอาณาจักรลาว มีนามเดิมว่าบุญทัน ฉายา ธรรมญาณ นามสกุล บุญรัตน์ ทรงประทับอยู่ที่ วัดใหม่สุวรรณภูมา หลวงพระบาง ซึ่งก่อน จะยกเลิก พ.ร.บ. นี้ ฝ่ายที่อยู่ตรงข้ามกับรัฐบาลใหม่เห็นว่า รัฐบาลเกณฑ์ผู้คนไป ชุมชุมที่วัดใหม่สุวรรณภูมา ให้ยกเลิกตำแหน่งสังฆราช ซึ่งผู้ชุมนุมเมื่อทราบเหตุผล ที่แท้จริงก็รีบสลายตัว แต่ต่อมาพระองค์ก็ลาออกจากประมุขสงฆ์ ข้อมูลตรงนี้ มีรายละเอียดปรากฏในประวัติของท่าน ดังนี้ เมื่อประกาศยกเลิกทุกๆ สถาบัน ในระบอบการปกครองเก่าแล้ว ต่อมาเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ. ศ. 2518 เจ้าหน้าที่ ในระบอบใหม่ได้ปลุกระดม นิสิต นักศึกษาและประชาชนในนครหลวงพระบาง ให้เดินขบวนโค่นล้มราชบัลลังก์อย่างสิ้นเชิง นอกจากนั้นในวันต่อมาก็ระดม พระสงฆ์สามเณรทนายทนายิกาในเขตนครหลวงพระบาง ให้มารวมกันที่วัดใหม่ สุวรรณภูมา ซึ่งเป็นวัดที่ประทับขององค์สมเด็จพระสังฆราช เพื่อเดินขบวนโค่นล้ม ปราบบังคับสมเด็จพระสังฆราชให้สละอำนาจแห่งประมุขสงฆ์ (มูลมรดกชนชาติ อ้ายลาว, 2528) การเดินขบวนของพระสงฆ์หรือฆราวาสทั้งก่อนหน้าและ เหตุการณ์นี้ พระมหาจันลา ต้นบัวลี ที่เป็นพระสงฆ์ในฝ่ายรัฐบาลเดิมวิเคราะห์ว่า เป็นการเคลื่อนไหวที่เกิดจากการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ในสถาบันสงฆ์ และได้ กล่าวถึงวิธีการหาแรงสนับสนุนของพระสงฆ์ฝ่ายขบวนการประเทศลาวไว้ 5 ข้อ (พระมหาจันลา ต้นบัวลี, 2520) คือ

1. กล่าวโจมตีพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ว่าไม่ทันต่อเหตุการณ์โลกและสังคม ไม่ทำประโยชน์ให้กับชาติบ้านเมืองซึ่งถือว่าเป็นการเอาเปรียบชาวบ้าน นอกจากนี้ พระชั้นผู้ใหญ่มีแต่ความฟุ้งเฟ้อและความสละสลวยซึ่งได้รับมาจากชาวบ้าน

2. จัดทำใบปลิวหรือแจกบัตรสนเท่ห์ไปตามวัดและพระชั้นผู้น้อย กล่าวหาว่าพระเถระชั้นผู้ใหญ่ประพฤติตนไม่เหมาะสมผิดพระธรรมวินัย ซึ่งทำให้ พระชั้นผู้น้อยวิจรรณจนกลายเป็นชาวแพร่หลายออกไปสู่ประชาชนจนเสื่อมความ ศรัทธา

3. เมื่อมีการเดินขบวนเรียกร้องของแนวร่วมคอมมิวนิสต์ พระที่อยู่ฝ่าย ประเทศลาวจะเข้าไปร่วมเดินขบวนเรียกร้องด้วยทุกครั้งเพื่อเรียกความเชื่อถือจาก ประชาชน

4. พระสงฆ์ฝ่ายประเทศลาวเทศน์หาแรงสนับสนุนจากประชาชนว่า หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าตรงกับหลักการของมาร์กซ์-เลนิน

5. พระสงฆ์ฝ่ายประเทศลาวเป็นผู้ช่วยฝ่ายคอมมิวนิสต์สอดแนม ความเคลื่อนไหวของกองทหารฝ่ายรัฐบาลราชอาณาจักรลาว และส่งข่าวให้ฝ่าย คอมมิวนิสต์ทราบเพื่อวางแผนชุมนุมโจมตี

หลังจากประกาศยกเลิกตำแหน่งทางคณะสงฆ์ตามพ.ร.บ. สงฆ์พ.ศ. 2502 แล้ว รัฐบาลลาวคอมมิวนิสต์ได้จัดระเบียบสถาบันสงฆ์ใหม่ในปี พ.ศ. 2519 (ค. ศ. 1976) ให้สถาบันสงฆ์เข้ามาอยู่ในความควบคุมของรัฐบาลอย่างใกล้ชิด... (และ) ...ได้ประกาศจัดตั้ง “องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว” (วรฉัตร เจริญผล, 2548) ขึ้นอย่างเป็นทางการ เพื่อใช้ปกครองสงฆ์ลาว องค์การนี้มีคำขวัญขององค์การที่ ว่า “สามัคคีพระสงฆ์สามเณรลาวให้มีแต่ลัทธิวินายกเดียว ” และ “สามัคคีต่อสู้เพื่อ เอกราช สันติภาพ เป็นกลาง ” โดยมีพระมหาคำตัน เทบบัวลี เป็นประธานองค์การ พุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวรูปแรก แต่งตั้งพระบุญทัน บุปผรัตน์ (อดีตคือสมเด็จ พระสังฆราช) เป็นประธานที่ปรึกษาขององค์การ โดยนัยก็คือการปลดออกจากตำแหน่ง สมเด็จพระสังฆราชแล้วแก้วพุทธชินในรสกลมหาสังฆปาโมกข์ สมเด็จพระสังฆราชแห่ง

ราชอาณาจักรลาว และเป็นสาเหตุให้พระองค์หนีจากลาวเข้าสู่ประเทศไทย³ ซึ่งมีการติดตามที่ระบุไว้ในที่ประชุมองค์การสงฆ์ ดังนี้ (คณะกัมมทานังคณานชาปะนะกิตสพ, 2553)

1) องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวเป็นองค์การเดียวที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระสงฆ์และสามเณรลาวทั่วประเทศเข้าร่วมการปฏิบัติต่อผู้กอบกู้เอกราชตามแนวทางที่แนวลาวัรักษาทิกำหนด

2) เมื่อชาติมีเอกราช ศาสนาจึงมีเอกราช พระพุทธศาสนาในลาวไม่สามารถตัดแยกออกจากชะตากรรมของประเทศชาติได้ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่สามารถตัดแยกออกจากประชาชนได้ด้วย ดังนั้นพระสงฆ์จึงต้องทำการปฏิบัติเพื่อให้ชาติและพระพุทธศาสนามีเอกราช

3. พระสงฆ์และสามเณรภายใต้องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ยึดมั่นในศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาและนำศีลธรรมในพระพุทธศาสนาไปประสานเข้ากับแนวทางทางการเมือง นอกจากนี้ยังกำหนดบทบาทและหน้าที่ต่างๆ เช่น การปกครองสงฆ์ การศึกษา การแพทย์ การหาแรงงานสนับสนุน เป็นต้น

³ สาเหตุที่ทำให้ สมเด็จพระยอดแก้วพุทธชินราชสกลมหาสังฆปาโมกข์ (นามเดิม บุญทัน บุญรัตน์) สมเด็จพระสังฆราชแห่งราชอาณาจักรลาว เสด็จหลบหนีมีหลายสาเหตุดังนี้ 1. เปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศจากระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาเป็นระบอบสังคมนิยม คอมมิวนิสต์ยกเลิกสถาบันกษัตริย์ 2. ประกาศเปลี่ยนแปลงพระราชอาณาจักรลาวเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 3. ยุบสถาบันบัญญัติตั้งสภาประชาชนแทน 4. จับกุมคณะรัฐมนตรีคณะผสมการเมืองอันเป็นฝ่ายบริหารชั้นสูงซึ่งเป็นฝ่ายตรงกันข้ามไปอยู่ค่ายกักกัน 5. ยุบสถาบันตุลาการทั้งหมดตั้งศาลประชาชนแทน 6. เมื่อประกาศยกเลิกทุกๆ สถาบันในระบอบการปกครองเก่าแล้ว ต่อมาเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2518 เจ้าหน้าที่ในระบอบการปกครองใหม่ได้ปลุกระดมนิสิต นักศึกษาและประชาชนในนครหลวงพระบางให้เดินขบวนโค่นล้มราชบัลลังก์อย่างสันติขึง นอกจากนี้ในวันต่อมาก็ระดมพระสงฆ์สามเณรทลายกียาในเขตนครหลวงพระบาง ให้มารวมกันที่วัดใหม่สุวรรณภูมาราม ซึ่งเป็นวัดที่ประทับขององค์สมเด็จพระสังฆราช เพื่อเดินขบวนโค่นล้มบีบบังคับสมเด็จพระสังฆราชให้ลี้ภัยออกนอกประเทศ . . . 9. เมื่อพระองค์เสด็จถึงนครเวียงจันทน์ไม่เห็นศาลาพินทอง ซึ่งพระองค์เป็นประธานคณะสงฆ์และคณะรัฐบาลสร้างเป็นอนุสรณ์ฉลองกิ่งพุทธกาล ได้ถูกเจ้าหน้าที่คอมมิวนิสต์รื้อถอนทำลายจนหมดสิ้น (มูลมรดกชนชาติอ้ายลาว, 2528)

ภารกิจแรกๆ ขององค์การคือ การจัดประชุมคณะสงฆ์ทั่วประเทศ ครั้งที่ 1 เมื่อ พ. ศ. 2519 ผลการประชุมที่สำคัญคือ การจัดระเบียบพระสงฆ์ลาวให้เป็นเอกภาพ นั่นคือการรวมพระสงฆ์ลาวที่จากเดิมมี 2 นิกายคือ มหานิกาย กับธรรมยุตให้ยุบรวมเป็นนิกายเดียว เรียกว่า พระสงฆ์ลาว (Lao Sangha) ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับระบบรวมศูนย์อำนาจเหมือนกับพรรคประชาชนปฏิวัติลาว และเป็นการขจัดเงื่อนไขที่ทำให้พระสงฆ์ลาวที่จะเกิดการแตกแยกระหว่างนิกายเหมือนเช่นที่เคยเกิดขึ้นก่อนช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง

องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว มีบทบาทและหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ลาวทั้งหมดทั่วประเทศ ด้านการเผยแผ่ การสาธารณูปโภคและการจัดการศึกษาโดยได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐในด้านการจ่ายนิยัต ภารกิจ 3 ด้านคือ การปกครอง การเผยแผ่ การสาธารณูปการ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก แนวลาวสร้างชาติ และภาระด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและงานบริหารวิชาการทั้งหมด ได้รับการดูแลจากกระทรวงศึกษาธิการ

ประเทศชาติในการกอบกู้เอกราชจากเจ้าอาณานิคมและความเหลื่อมล้ำในสังคมลาวทั้งภายในวงการสงฆ์และชาวบ้าน เมื่อการปฏิวัติสำเร็จก็ถือว่าองค์การนี้ประสบความสำเร็จด้วย เพราะฉะนั้นการยุบรวมนิกายจึงเป็นความต้องการภายในของพระสงฆ์ฝ่ายก้าวหน้าและสอดคล้องกับนโยบายของพรรค

2. งานด้านการเผยแผ่

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสงฆ์ลาวในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ. ศ. 2518 ดูจากสภาพการณ์แล้วคงเป็นด้วยความยากลำบากด้วยเงื่อนไขทางการเมืองและสังคม กล่าวคือ ทางการเมืองโดยรัฐบาลต้องการให้พระสงฆ์ทำงานใกล้ชิดกับรัฐบาลในแง่ที่มีมุมมองที่สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1) รัฐบาลมองเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ที่เป็นผู้ใกล้ชิดกับชาวบ้านทุกระดับ การจะสื่อสารหรือเทศนากับชาวบ้านเป็นไปได้ง่าย จากหลักฐานที่ทางการได้นำปัญญาชนและข้าราชการในระบอบไปล้มมนานาเพื่อปรับตัวเข้ากับอุดมการณ์สังคมนิยมใหม่ของพรรค มูลเหตุที่เขา (พรรคประชาชนปฏิวัติลาว) ต้องเอาพระสงฆ์ไปล้มมนาก่อนก็เพราะว่าพระสงฆ์เป็นที่นับถือของประชาชนมาก เขาก็เลยเอาพระสงฆ์นั้นแหละเป็นบันไดก้าวเข้าไปชักจูงประชาชน เอาพระสงฆ์

นั่นแหละเป็นผู้เผยแพร่หลักการของพวกเขา (พระมหาจันลา ต้นบัวลี, 2520) โดยเฉพาะในเขตปลดปล่อยชนบทนั้นพระสงฆ์ร่วมกับพรรคประชาชนปฏิวัติได้ช่วยเผยแพร่ศาสนาและอุดมการณ์สังคมเป็นอย่างมาก (คณะกัมมะกานจัดงานชาปะนะกิดสบ, 2553)

2) รัฐบาลมีความระแวงในบทบาทของสงฆ์ ในการที่จะเทศนาสั่งสอนชาวบ้านชาวเมืองให้กระตือรือร้นต่ออำนาจรัฐ จึงต้องจัดระเบียบสงฆ์ให้มีความชัดเจน เนื่องจากในช่วงนี้มีฝ่ายปฏิการคือผู้สูญเสียอำนาจฝ่ายขวาเดิมยังปฏิบัติการเพื่อคืนสู่อำนาจอีก กอปรกับพระสงฆ์ในเมืองทั้งเป็นธรรมยุตและมหานิกายบางส่วนที่สนับสนุนรัฐบาลของเจ้ามหาชีวิต ยังรอท่าที่รัฐบาลระบอบใหม่ว่าจะจัดระเบียบสงฆ์อย่างไร อีกได้เห็นตัวอย่างจากอดีตสมเด็จพระสังฆราชหลบหนีออกจาก สปป. ลาว จึงทำให้รัฐบาลยังคงระแวงพระสงฆ์บางกลุ่มอยู่ (สุเนต โพธิสาน, สัมภาษณ์ 28 ต. ค. 2554)

เพราะฉะนั้น เพื่อให้อุดมการณ์สังคมนิยมและการปฏิวัติสังคมนิยมของพรรคเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและเรียบร้อย รัฐบาลจึงต้องจัดสัมมนาแนวความคิดทางการเมืองแบบมากซ์-เลนินให้กับพระสงฆ์ เพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับพระสงฆ์ ในการร่วมกันสร้างสังคมและประเทศชาติภายใต้ระบอบใหม่ อีกประการหนึ่งการสัมมนาพระสงฆ์นี้ก็เพื่อเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับแนวคิดแบบมากซ์-เลนิน เพื่อใช้ในการเทศน์แก่ประชาชนดังปรากฏในคำกล่าวปิดประชุมสัมมนาหลักสูตรการฝึกครูพระพุทธศาสนาที่เวียงจันทน์ของนายพุมี่ วงวิจิตร ที่ว่า พระสงฆ์ควรที่จะศึกษาเรื่องราวการเมืองเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิวัติที่เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติงานเคียงคู่กับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองได้. . . พระสงฆ์ที่เทศนาสั่งสอนประชาชนในเขตชนบทต้องเข้าใจประชาชนที่มาพึ่งเทศน์ และต้องเลือกคำสอนที่เหมาะสมที่จะให้แก่ประชาชนเพื่อที่จะเปลี่ยนแนวคิดของพวกเขา ถ้าเทศนาเกี่ยวกับเรื่องพระพุทธศาสนาในยุคโบราณอย่างเดียว จะทำให้ประชาชนไม่เข้าใจและไม่สามารถเห็นถึงความสัมพันธ์ที่จะนำมาใช้กับความเป็นจริงในปัจจุบันได้ ทั้งนี้พระสงฆ์ควรจะต้องผสมผสานเรื่องราวทางการเมืองปัจจุบัน และเรื่องพระพุทธศาสนาเข้าไปในการเทศนาแต่ละครั้งด้วย ตัวอย่าง

เช่น นโยบายของพรรคและรัฐบาลคือ... ซึ่งต้องการให้พระสงฆ์เทศนาสั่งสอนประชาชน กระตุ้นให้ประชาชนเข้าใจนโยบายทั้งหมดของพรรคและรัฐบาล อันเป็นแนวทางเดียวกับคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งประชาชนจะต้องปฏิบัติตาม ดังนั้นจะไม่มีคนเกียจคร้าน ขโมย คนหลอกลวงในประเทศของเรา จะมีแต่คนที่ขยันทำงานให้ประเทศเจริญรุ่งเรือง ถ้าพระสงฆ์สามารถทำได้เช่นนี้ นั่นหมายความว่าพระสงฆ์มีส่วนช่วยต่อการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจ (Martin Stuart Fox, 1996) เนื้อหาที่ใช้ในการสัมมนาพอสรุปได้ ดังนี้ (Grant Evant, 1995)

- 1) ความเหมือนกันของพระพุทธศาสนาและสังคมนิยม
- 2) ความแตกต่างระหว่างพุทธศาสนาและสังคมนิยม
- 3) เนื้อหาของพระพุทธศาสนาที่ขัดกับแนวคิดสังคมนิยมและ

ทำให้ชาติและประชาชนขาดความเจริญ

เพราะฉะนั้นในระยะเริ่มแรกของการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง พระสงฆ์จะถูกจำกัดบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามรูปแบบเดิม ทั้งนี้เหตุผลหนึ่งคือการที่รัฐต้องริบเร่งในการฟื้นฟูและพัฒนาชาติ หลังจากที่ถูกอยู่ภายใต้ความวุ่นวายทางการเมืองและการต่อสู้กันในสงครามเรียกร้องเอกราชและความขัดแย้งภายในชาติ ทำให้พรรคและรัฐบาลต้องอาศัยบทบาทของพระสงฆ์ในการร่วมพัฒนาประเทศชาติและสังคม

พระพุทธศาสนาภายใต้บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในช่วงที่สังคมนิยมแบบมากซ์-เลนิน จึงมีความสับสนเสี่ยงที่จะมีลัทธิธรรมปฏิรูป (หมายถึงพระธรรมคำสอนของพุทธศาสนาที่ไม่บริสุทธิ์) เกิดขึ้นแก่สังคมนิยมชาวพุทธ แต่เมื่อพิจารณาอีกด้านหนึ่งก็จะมองเห็นแนวคิดด้านบวกเกิดขึ้น เนื่องจากพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำในการเข้าร่วมปฏิบัติและอยู่ในขบวนการแนวลาสร้างชาติ เป็นพระสงฆ์ที่มีประสบการณ์ในการศึกษาที่ต่างประเทศและเป็นพระหัวก้าวหน้า ที่สามารถจะประยุกต์คำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ากับอุดมการณ์สังคมนิยม ซึ่งในขณะนั้นเป็นกระแสการเมืองที่มาแรงและแผ่ขยายไปทั่วโลก ทำให้พระพุทธศาสนาในลาวได้รับผลกระทบน้อยมาก เมื่อเทียบกับกัมพูชาหรือประเทศคอมมิวนิสต์อื่นๆ

อีกประการหนึ่งในช่วงเวลานั้น การเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านวิปัสสนาธุระ ได้รับการสั่งห้ามเนื่องจากทางพหุทธมีความเชื่อพื้นฐานในทางวัตถุนิยมที่แนวคิดดั้งเดิมของลัทธิมากซ์ ที่ขัดแย้งกับแนวคิดจิตนิยม ปฏิสันติศาสนา เพราะการเทศนา เรื่องบาป บุญ นรกสวรรค์ นิพพานเป็นนามธรรม จึงไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีกิจกรรมหรือเทศนาประเภทนี้ อีกอย่างหนึ่งพระสงฆ์สายวิปัสสนาส่วนมากจะเป็นพระสงฆ์ที่เป็นธรรมยุติกนิกาย ซึ่งได้รับแบบอย่างมาจากประเทศไทย ลักษณะการครองสมณเพศเป็นรูปแบบจารีตนิยม ไม่อนุวัติเปลี่ยนแปลงไปตามความคิดและพฤติกรรมไปกับกระแสสังคมโลกสมัยใหม่ ทำให้คนในพหุทธเห็นว่าพระสงฆ์สายวิปัสสนาเป็นต้นธารของความไร้สมรรถนะทางเศรษฐกิจ จึงไม่ได้รับความสะดวกในการเผยแพร่ดังกล่าว การเผยแพร่ตรงนี้รวมถึงการบรรพชาอุปสมบทแก่สามเณรและพระภิกษุด้วย (พระมหาจันลา ต้นบัวลี, 2520)

3. การศึกษา

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวภายใต้องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวในช่วงนี้ ได้รับการช่วยเหลือด้านวิชาการ หลักสูตรและการบริหารงานอื่นๆ จากกระทรวงศึกษา การศึกษาของคณะสงฆ์ได้เน้นในด้านการเมือง การปกครอง โดยเน้นที่การเรียนเรื่องทฤษฎีการเมืองภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม เป็นการทำงานด้านการศึกษาต่อจากช่วงปี พ. ศ. 2504-2509 (ค. ศ. 1961-1966) ที่องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้จัดตั้งโรงเรียนสงฆ์ ระดับชั้นประถม มัธยม และอุดมศึกษาในเขตปลดปล่อยแขวงเวียงขวาง เพื่อสร้างพระสงฆ์และสามเณรให้เป็นพนักงานสงฆ์ปฏิบัติที่แท้จริงและส่งพระสงฆ์ไปเป็นครูเผยแพร่ศีลธรรมในแขวงต่างๆ เช่น แขวงหัวพัน ข้าเหนือ พงสาลี หลวงพระบาง หลวงน้ำทา อุดมไซ เวียงจันทน์ สะหวันนะเขต เพื่อเข้าถึงประชาชนและสามารถรักษาเขตปลดปล่อยได้ (ศูนย์กลางองการพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, อ้างในวรฉัตร เจริญผล, 2548)

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าหลังความวุ่นวายทางการเมืองในปี พ. ศ. 2519 (ค. ศ. 1976) จำนวนพระสงฆ์ลดลงจาก 20,000 รูป เหลือ 1,700 (8.5 %) รูป บางส่วนหลบหนีเข้าประเทศไทย และอีกกว่า 1,000 รูป ส่งไปอยู่ค่ายสัมมนา จำนวนพระสงฆ์ในเวียงจันทน์เหลืออยู่ 1 ใน 3 ของจำนวนพระสงฆ์ทั้งหมดที่เคยมีในกลางปีพ. ศ. 2520 พระสงฆ์ทางภาคใต้ของประเทศลาว เหลืออยู่ 1 ใน 20

จากที่เคยมีก่อนหน้านี้ (วรฉัตร เจริญผล, 2548) ในด้านการจัดการศึกษาสงฆ์ก็มีผลกระทบด้วยเช่นกัน

ในด้านตัวเลขของจำนวนผู้เรียนในระยะนี้ ตัวเลขผู้เข้าเรียนมีจำนวนน้อย เนื่องจาก สปป. ลาว อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านของการสร้างประเทศด้วยระบอบการเมืองใหม่ ทุกอย่างจึงอยู่ในภาวะเริ่มต้น แต่ก็มีข้อมูลในด้านต่างประเทศว่า ได้มีพระสงฆ์ลาวไปศึกษาต่อในต่างประเทศ จำนวนมาก โดยเฉพาะในประเทศไทย รัฐบาลไทยได้อุปถัมภ์พระภิกษุสามเณรจากสปป. ลาว เพื่อเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทุกปี ปีละหลายรูป เนื่องจากการเมืองมีผลกระทบต่อคณะสงฆ์ที่ไม่มีความมั่นใจในรูปแบบการปกครอง จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้พระสงฆ์สามเณรบางส่วนต้องแสวงหาทางออกด้วยการเดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศ

ข้อมูลของฝ่ายสงฆ์ที่สนับสนุนรัฐบาล สปป. ลาว มีตัวเลขยืนยันการทำงานของรัฐบาลที่สนับสนุนการศึกษาของสงฆ์ โดยส่วนรวม ดังนี้ (วรฉัตร เจริญผล, 2548)

ปี 2520 รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณการฟื้นฟูวัดจำนวน 8,000,000 กีบ (ประมาณ 32,320 บาท) ปี 2520-2521 รัฐบาลสนับสนุนการซ่อมแซมวัดจำนวนเงิน 200,000 เหรียญสหรัฐ (ประมาณ 6,000,000 บาท) และมีจำนวนพระสงฆ์สามเณรที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนสงฆ์จำนวน 305 รูป โดยมีครูพระสงฆ์จำนวน 12 รูป ครูฆราวาสจำนวน 35 คน

ถึงอย่างนั้น ผลกระทบจากการเมือง ทำให้มีผลต่อการจัดการศึกษาสงฆ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นั่นคือการยกเลิกหลักสูตรการศึกษาสงฆ์แบบเดิม กล่าวคือ มีการยกเลิกการศึกษาแบบเดิมที่พระสงฆ์สามเณรเรียน ภาษาบาลี สันสกฤต ธรรมะ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โหราศาสตร์ อักษรลาว อักษรธรรม และอักษรไทย อักษรขอมก็ให้ยกเลิก โดยให้เรียนทฤษฎีการเมืองสังคมนิยมแทน เช่น ลัทธิมากซ์ เลนิน โฮจิมินห์ เป็นต้น (พระมหา ดาวสยาม วชิรปัญญา, 2545)

ผลกระทบทางอ้อมต่อการจัดการศึกษาสงฆ์ก็คือการที่รัฐได้จัดตั้งสถาบันการศึกษาให้แก่เยาวชนของชาติ แต่มีผลข้างเคียงต่อคณะสงฆ์ ดังที่พระมหาจันทน์บัวลิกกล่าวว่า ยิ่งกว่านั้นก็ยังตั้งโรงเรียนขึ้นสองโรงเรียน เรียกว่าโรงเรียนดงโคก และโรงเรียนเกษตรศาสตร์ สำหรับเณรน้อยที่ไม่มีความรู้อะไรก็สึกมาเข้าเรียน

ในโรงเรียนทั้งสองแห่งนี้ นี่ก็ทำให้แนวคิดหมวดวัดอีกเหมือนกัน (พระมหาจันลา ต้นบัวลี, 2520)

เรื่องนี้ตรงกันจากการศึกษาของ Ven. Khamsao Civilize ที่ว่าจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มีผลกระทบต่อคณะสงฆ์โดยเฉพาะการศึกษาด้านศาสนา สถาบันการศึกษาบาลีได้เปลี่ยนจากโรงเรียนสร้างครูไปมุ่งเน้นเฉพาะบาลีและพุทธศาสนศึกษาเท่านั้น หลักสูตรและนโยบายทั้งสองนั้นก็ถูกเปลี่ยนไปด้วย พระสงฆ์ได้รับการปลุกเร้าโดยนโยบายของรัฐบาลพรรคประชาชนปฏิวัติให้เรียนและเผยแผ่พุทธธรรมคำสอนไปพร้อมกับทฤษฎีใหม่ของรัฐบาล สปป. ลาว (Ven. Khamsao Civilize, 2550) รวมทั้งการยืนยันของพระมหาวิจิต สังหาราชที่ว่า องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้ร่วมมือกับรัฐบาลและประชาชนในการป้องกันและพัฒนาประเทศ และพุทธศาสนาก็ต้องอนุวัติตามอุดมการณ์สังคมนิยม (Ven. Khamyad Rasdavong, 2547) อย่างเช่นพยายามพูดและเทศน์ว่า พระพุทธเจ้าซึ่งเป็นศาสดาแห่งพระพุทธศาสนานั้นเป็นนักสังคม หลักการของพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ ก็ตรงกับหลักการของมาร์กซ์และเลนิน ศาสนาพระศรีอารย์ที่สั่งสอนกันมานั้นก็คือ สังคมคอมมิวนิสต์นั่นเอง ขบวนการแนวลาวัรักษาทิกำลังนำศาสนาพระศรีอารย์มาให้แก่คนลาวแล้ว ต่อไปนี้ พวกเราจะอยู่กันอย่างพี่น้อง น้อง พวกเราจะอยู่กันอย่างสุขสบายตามที่ศาสนาของพระศรีอารย์สอนไว้ทุกอย่าง (พระมหาจันลา ต้นบัวลี, 2520) แนวคิดเหล่านี้การพยายามปรับแนวคิดการศึกษาของพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับหลักการสังคมนิยม เพื่อให้พระสงฆ์สามเณรและผู้เกี่ยวข้องเห็นว่าเมื่อปกครองด้วยระบอบสังคมนิยม พระพุทธศาสนาก็ยังคงมีบทบาทและสามารถเชื่อมกันได้ดีกับมาร์กซ์

ลักษณะการปรับเปลี่ยนขององค์กรสงฆ์ภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยมระยะ พ. ศ. 2518 - 2533

จะเห็นว่าพระพุทธศาสนาภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยมระยะ พ. ศ. 2518 - 2533 ได้ปรับเปลี่ยนท่าทีขององค์กรอันเป็นผลกระทบจากการใช้นโยบายที่เข้มงวดของรัฐดังนี้

1. การปกครองสงฆ์ คณะสงฆ์ภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยมได้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ. ศ. 2502 ซึ่งเป็นมรดกตกทอดจากรัฐบาลศักดินาหรือเจ้าขุนมูลนาย ในพระราชบัญญัติฉบับนี้มีตำแหน่งที่เป็นฐานันดร ที่อิงอาศัยอยู่กับสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่นการออกพระราชบัญญัติก็ออกในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เป็นภววิสัย นั่นคือไม่สอดคล้องกับนโยบายของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ดังนั้นคณะสงฆ์และรัฐบาลใหม่ จึงประกาศให้องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวเป็นองค์การเดี่ยวที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระสงฆ์และสามเณรลาว

2. การเผยแผ่ศาสนา ลักษณะการเผยแผ่ศาสนาขององค์สงฆ์สามารถจัดได้เป็น 2 ประการ คือ 1) ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากรัฐบาล ในลักษณะนี้คือการได้รับนโยบายจากรัฐให้เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการเทศนาสั่งสอนประชาชนตามหลักธรรมในศาสนาและอุดมการณ์สังคมนิยม เหมือนกรณีของกรมการพรรคประชาชนปฏิวัติลาว (พุมิ วงวิจิต) กล่าวเปิดประชุมพระสงฆ์ลาวให้ประยุกต์คำสอนพุทธศาสนาให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเว้นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อที่มกมายไม่เป็นวิทยาศาสตร์ เมื่อพระสงฆ์สามารถปฏิบัติงานได้ดีมีผลงานเป็นที่ปรากฏ และมีคุณสมบัติครบเกณฑ์กำหนดก็จะได้รับการแต่งตั้งให้มียำแหน่งทางการเมืองคือผู้แทนราษฎร โดยไม่ต้องลงเลือกตั้ง (พระมหาจันลา ต้นบัวลี, 2520) คุณสมบัติดังกล่าวมี 4 ข้อคือ หนึ่ง ต้องไม่มีสิทธิเอกชน หมายถึงไม่เห็นแก่ตัว ไม่สะสมทรัพย์สินเงินทองเพื่อประโยชน์ส่วนตน สอง ไม่มีสิทธิชนชาติคับแคบ คือไม่มีลักษณะชนชาติในท้องถิ่น กล่าวคือมีความเป็นกลางไม่ยึดติดคลั่งไคล้ในความเป็นพรรค เป็นพวก สาม ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยแบบตะวันตกสี่ เป็นคนไม่ทอดทิ้งตนเอง หมายถึงเมื่อได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแล้วต้องเป็นคนไม่ถือตัว อดทนเป็นต้น ลักษณะที่ 2) การเผยแผ่ศาสนาที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นเรื่องที่รัฐบาลควบคุม เช่น การเทศนาที่เกี่ยวข้องบาปบุญ นรกสวรรค์ และพระสงฆ์ที่ไม่ได้รับการสนับสนุนให้เผยแผ่ศาสนาและไม่มีสิทธิได้เป็นผู้แทนราษฎรตามระบอบใหม่ มี 4 ประเภท คือ หนึ่ง ผู้ที่ต่อต้านการปฏิวัติของรัฐบาล หมายถึงคนที่มีแนวความคิดต่อต้านเป็นฝ่ายปฏิปักษ์ที่อยู่ข้างอดีตรัฐบาลฝ่ายขวา สอง นักโทษทุกประเภท สาม คนที่เป็นบ้าหรือวิกลจริต ประเภทที่สี่ได้ก

ที่มีอายุ ต่ำกว่า 17 ปี คุณสมบัติต้องห้ามเหล่านี้ สำหรับคนที่จะเป็นผู้แทนและใช้สำหรับพระสงฆ์ที่จะเป็นผู้นำในระบอบใหม่ด้วย

การศึกษา คณะสงฆ์ในช่วงเปลี่ยนผ่านรัฐบาลใหม่มีการปรับบทบาทในเรื่องของการศึกษาให้เข้านโยบายของอุดมการณ์สังคมนิยม คือการลดการเรียนการสอนด้านศาสนาและภาษาบาลีหรือตัวธรรมลง แต่กลับไปเน้นในเรื่องการเรียนการสอนวิชาการความรู้สมัยใหม่ วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ที่สอดคล้องกับนโยบายของพรรคในการพัฒนาประเทศให้ก้าวเข้าสู่ความเป็นสังคมนิยม พระสงฆ์สามเณรสามารถจะเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐทุกแห่งร่วมกับนักเรียนทั่วไปได้ในระดับต้นและปลาย รัฐมอบหมายให้พระสงฆ์เป็นหน่วยงานหนึ่งในการจัดการศึกษาของชาติ โดยได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ

จะเห็นได้ว่า การปรับตัวขององค์กรสงฆ์ในพระพุทธศาสนาภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยมนี้มีหลายรูปแบบ (พระศรีธาดา สิริประทุม, 2553) กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงองค์กรการปกครองสงฆ์จากการใช้ พ.ร.บ. 2502 มาเป็นองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ยุบและยกเลิกคณะสงฆ์ธรรมยุตและมหานิกายให้เหลือเพียงนิกายเดียวคือพระสงฆ์ลาว พระสงฆ์ต้องปรับตัวและรับการศึกษาแนวความคิดอุดมการณ์สังคมนิยมของรัฐบาลเพื่อประยุกต์เข้ากับหลักธรรมในพุทธศาสนา และนำไปเผยแผ่แก่ประชาชน อันเป็นส่วนหนึ่งในการออกแรงงานช่วยรัฐ พระสงฆ์ต้องสนองตอบต่อรัฐในการประนีประนอมลดบทบาทของตนในวัดเพื่อช่วยรัฐบาลในการเผยแพร่ความรู้และวิชาการสมัยใหม่แก่ประชาชน เช่น การฝึกอบรมเรื่องยาสมุนไพรพื้นบ้าน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชน พระสงฆ์ และรัฐ ตามคำขวัญของพรรคที่ว่า สันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย เอกภาพ วัฒนาถาวร

บทสรุป

ด้วยเงื่อนไขทางการเมืองการปกครองภายในประเทศและสภาพแวดล้อมของสถานการณ์ของประเทศเพื่อนบ้านทำให้ผู้นำพรรคประชาชนปฏิวัติและคณะสงฆ์ลาวต้องปรับทฤษฎีของสังคมนิยมแบบมากซ์และหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาให้เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารประเทศให้เกิดความเรียบร้อยที่สุด จึงเห็นแนวทางดังกล่าวดังนี้

พรรคประชาชนปฏิวัติลาว อาศัยบทบาทและความสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นผู้นำในด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นผู้เชื่อมประสานกับประชาชนในระดับ โดยผ่านบทบาทในการปกครองสงฆ์ที่มีวัดกระจายอยู่ทั่วประเทศทั้งในเมืองและชนบท มอบหมายให้พระสงฆ์นำแนวคิดและอุดมการณ์สังคมนิยมที่เหมาะสมหรือเข้ากันได้กับแนวคิดของพระพุทธศาสนาไปประยุกต์เผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในเขตชนบทซึ่งเป็นเขตยึดครองของฝ่ายพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ในด้านการจัดการศึกษา ทางพรรคได้ยึดถือเป็นนโยบายให้คณะสงฆ์เป็นหน่วยงานหนึ่งในการจัดการศึกษาของชาติ ภายใต้การสนับสนุนของกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องจากบทบาทของพระสงฆ์จะทำงานประสพผลสำเร็จในระหว่างสงครามปฏิวัติ

คณะสงฆ์ภายใต้การชี้นำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีการปฏิวัติตามอุดมการณ์สังคมนิยมมาปรับใช้เพื่อให้องค์กรสงฆ์มีความมั่นคงและเป็นระบบมากขึ้น จะเห็นได้จากบทบาทของสงฆ์ในการปกครองพุมิ่วงวิจิต ในฐานะรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาและกรมการศาสนา ได้ให้คำแนะนำแก่พระสังฆนายก สมเด็จพระนันทะนันทะ และพระเถระที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับภารกิจในการปลดปล่อยประชาชนลาวและภารกิจปรับองค์กร ในฐานะที่เป็นขบวนการในสถาปนาองค์กรสงฆ์ขึ้นอย่างเป็นทางการ การปรับปรุงองค์กรสงฆ์ด้วยคำแนะนำของกรมการพรรคฯ ทำให้บรรลุดุติประสงศ์เป็นชัยชนะของสงฆ์ลาวและประชาชนลาวทั่วประเทศ ดังนั้นแนวคิดในการสร้างองค์กรสงฆ์ให้มีเอกภาพและเป็นสงฆ์เดียวจึงเป็นผลจากการปรับใช้แนวคิดของการปฏิวัติและความร่วมมือจากฝ่ายการเมืองของพรรค ในด้านการเผยแพร่หลักธรรมคำสอน พระสงฆ์ยังคงมีบทบาทในการสั่งสอนประชาชนแต่เนื้อหาคำสอนได้ปรับเปลี่ยนให้เข้าแนวคิดของพรรคฯที่อยู่บนฐานคิดของลัทธิมากซ์ลัทธิเลนิน เพื่อให้มีความเหมาะสมและทันสมัย เช่นหลักคำสอนในเรื่องของพัฒนาเศรษฐกิจ การเมืองและการสร้างพลเมืองที่ยั่งยืนประกอบอาชีพในฐานะที่เป็นผู้ผลิตให้กับพรรค หลักคำสอนที่เป็นนามธรรมหรือความเชื่อเกี่ยวกับโชคชะตา ความเชื่อมหายจะถูกห้าม ด้านการศึกษาสงฆ์รัฐเข้ามากำกับดูแลเพื่อให้การเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ

บทบาทพระพุทธศาสนาภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม พ.ศ. 2518-2533 จึงเป็นบทบาทที่อยู่ภายใต้แนวคิดแบบองค์สัมพัทธ์ กล่าวคือ พระพุทธศาสนาที่เป็นกรรมวาทหรือกิริยาที่เน้นการปฏิบัติทางฝึกจิตบำเพ็ญคุณงามความดีที่เป็นนามธรรมเพื่อพ้นจากทุกข์ พัฒนาตนสู่ความเป็นอสิรรภาพ (นิพพาน) แต่เมื่อต้องเกี่ยวข้องกับสังคมและการเมือง หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาถูกปรับความเข้มของแนวคิดเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นการทำงานสังคมนิยมหรือทำงานเพื่อความสุขของสังคมปัจจุบันมากกว่ามองเรื่องชีวิตโลกหน้าหรือชีวิตหลังความตาย จึงมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานและการเผยแผ่การศึกษาผสมผสานแนวคิดทางสังคมนิยมแบบมากซ์ สามารถปรับบทบาทของสงฆ์ตามนโยบายของรัฐบาลสังคมนิยม

ในขณะเดียวกันแนวความคิดอุดมการณ์สังคมนิยมแบบมากซ์ เมื่อมาใช้ในบริบทของสังคมและการเมืองลาวที่มีพระพุทธศาสนาเป็นแก่นสำคัญก็ต้องปรับความเข้มลง เช่น สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองระบอบกษัตริย์และชนชั้นในสังคมที่เกี่ยวข้อง แต่ยังคงให้ความสำคัญกับสถาบันศาสนาและใช้ศาสนาให้เกิดประโยชน์ในการรวมชาติและประชาชนให้เป็นหนึ่งเดียว สามารถที่จะใช้บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่อุดมการณ์สังคมนิยม และความรู้วิชาการสมัยใหม่ให้แก่ประชาชนได้ ซึ่งแตกต่างจากที่เกิดขึ้นในประเทศที่ปฏิวัติเป็นระบอบคอมมิวนิสต์สำเร็จ เช่น รัสเซีย จีน เขมรที่ล้มล้างสถาบันศาสนา

ดังนั้นแนวคิดจิตนิยมแบบพุทธและวัตถุนิยมเชิงวิภาษแบบมากซ์ในลาวจึงเป็นการปรับและเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม กลายเป็นความสัมพันธ์ที่สามารถปรับใช้ตามความเหมาะสม

บรรณานุกรม

แกรนท์ อีแวนส์. (2549). ประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว : ประเทศกลางแผ่นดินใหญ่เอเชียอาคเนย์. แปลโดย ดุษฎี เสียมอนต์. เชียงใหม่: ชिल्คเวอร์ม.

ไกลสอน พมวิหาน. (2531). บางบทเรียนต้นตอและบางปัญหาเกี่ยวกับทิศทางใหม่ของการปฏิวัติลาว. กรุงเทพฯ:สันติธรรม.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2552). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์**. กรุงเทพฯ: ดวงแก้ว.

อึ้ง บวรธรรม. (2500). **ปรัชญาแห่งลัทธิวัตถุนิยม**. ในนิติศาสตร์รับศตวรรษใหม่, ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 (ต่อนับ 25 พุทธศตวรรษ) กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บัวไข เพ็งพระจันทร์. (2551). **การฟื้นฟูคัมภีร์ไบเบิลในยุคจินตนาการใหม่** **สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระไตรปิฎก, เล่มที่ ๔, ฉบับสยามรัฐ. (2514). กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2541). **พุทธธรรม**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาจันลา ต้นบัวลี. (2520). **สถานการณ์พระพุทธศาสนาในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. กรุงเทพฯ : คณะสาสนิกชน.

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา. (2545). **พระพุทธศาสนาในประเทศลาว**. เชียงใหม่ : บรรณการการพิมพ์.

พระศรีธาตุ สิงห์ประทุม. **การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและพระพุทธศาสนาสมัยสังคมนิยมในลาว**. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง. ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2553.

พุทธทาสภิกขุ. (2548). **ธัมมิกสังคมนิยม**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2535). **ธมฺมปทฎฐกถา (ปฐมโม ภาโค)**. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหาสิลา วีระวงส์. (2542). **เจ้าเพชรราช : บุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว**. กรุงเทพฯ: มติชน.

มูลมรดกชนชาติอ้ายลาว. (2528). **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระยอดแก้วพุทธชินราชสกลมหาสังฆปาโมกข์ สมเด็จพระสังฆราชแห่งพระราชอาณาจักรลาว**. กรุงเทพฯ: จงเจริญการพิมพ์.

วรวัตร เจริญผล. (2548). **พุทธศาสนาและการเมืองลาวภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ 1975-1998**. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วารุณี ไอลการมย์ และคณะ. (2544). **ลาวสู่หยัง-ไทยรู้อะไรวิเคราะห์แบบเรียนสังคมศึกษา**. กรุงเทพฯ: อัลฟ่า พับลิชชิง.

สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม. (ม. ป. ป.). **เจ้าสุภานุวงศ์ ผู้นำปฏิวัติ**. กรุงเทพฯ: พี. เค. พรินติ้งเฮาส์.

สุรัชย์ ศิริไกร. (2542). **การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

อนินทร์ พุฒิโชติ. (2547). **ความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจลาวภายใต้ “จินตนาการใหม่”**. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมกลุ่มน้ำโขง.

ภาษาลาว

คณะกํามะกานจัดงานชาปะนะกิดสบ. (2553). **วิตรานุสอน**. สปป. ลาว : ดวงมากานพิมพ์.

สถาบันค้นคว้าวิทยาสาดสังคม. (1989). **ปะหวัดสาดลาว เล่ม 3 1893 ถึงปัจจุบัน**. เวียงจัน.

ศูนย์กลางแนวลาบสร้างชาติ. **ทำมะนูนปกคองสงลาว พ. ศ. 2541**. (เอกสารเย็บเล่ม)

สุนัด โพธิสาน. อาจารย์ประจำหลักสูตรวิจัยศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น สัมภาษณ์ 28 ต. ค. 2554.

ภาษาอังกฤษ

Evans, G. 1995. **LaoPeasants under Socialism and Post-Socialism**. Chiang Mai: Silkworm Books

Fox, M.S. (1996). **Buddhist Kingdom, Marxist State: The Making of Modern Laos**. Bangkok: White Lotus co., Ltd.

Sharma, C. D. (1994). **A Critical Survey of Indian Philosophy**. Delhi: Motilal Banarsidass Publishers.

Singh, A. (1984). **The Heart of Buddhist Philosophy - Dinnaga and Dharmakirti**, Delhi: Munshiram Manoharlal Publishers Pvt. Ltd.

Vatthana, P. (2006). **Post-war Laos The Politics of Culture, History and Identity**. Thailand: Silkworm Book.

Ven. Khamsao Civilize . (2550). **A Study of the Present Laotian Buddhist Sangha's Status and Roles in Educational Administration**. M. A. thesis. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Ven. Khamyad Rasdavong. (2548). **A Historical Study of Buddhism in the Lao People's Democratic Republic from (1975 C. E. to 2004 C. E.** MA. thesis. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.